

CONFERINȚA ȘTIINȚIFICĂ NAȚIONALĂ

„VALENTINA RUSU-CIOBANU - 100 DE ANI DE LA NAȘTERE”
30 noiembrie, 2020, IPC, Chișinău

PROGRAMUL ȘI REZUMATELE COMUNICĂRILOR

INSTITUTUL PATRIMONIULUI CULTURAL

CONFERINȚA ȘTIINȚIFICĂ NAȚIONALĂ

„VALENTINA RUSU-CIOBANU - 100 DE ANI DE LA NAȘTERE”
30 noiembrie, 2020, IPC, Chișinău

PROGRAMUL ȘI REZUMATELE COMUNICĂRILOR

Chișinău, 30 noiembrie 2020

Comitetul de organizare

Dr. hab. Victor GHILAȘ

Dr. Vitalie MALCOCI

Dr. Constantin SPÎNU

Dr. Adrian DOLGHI

Comitetul științific

Dr. hab. Victor GHILAȘ

Dr. Vitalie MALCOCI

Dr. Constantin SPÎNU

Dr. Victoria ROCACIUC

Dr. Adrian DOLGHI

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

«Valentina Rusu-Ciobanu – 100 de ani de la naștere», conferință științifică națională (2020 ; Chișinău). Conferința științifică națională «Valentina Rusu-Ciobanu – 100 de ani de la naștere», 30 noiembrie, 2020, IPC, Chișinău : Programul și rezumatele comunicărilor / comitetul științific, comitetul de organizare: Victor Ghilaș [et al.]. – Chișinău : Institutul Patrimoniului Cultural, 2020 (Tipogr. «Grafema Libris»). – 24 p.

Antetit.: Inst. Patrimoniului Cultural. – Texte : lb. rom., engl. – 100 ex.

ISBN 978-9975-52-224-3.

75.071.1(478)(082)=135.1=111

V-17

© Autorii

© Institutul Patrimoniului Cultural

PROGRAMUL CONFERINȚEI

Luni 30 noiembrie, 2020

8.30 - 9.00

Înregistrarea participanților

Accesați linkul

<https://meet.google.com/kyc-gwbr-toe>

Mesaj de salut

Dr. hab. Victor GHILAȘ, director al Institutului Patrimoniului Cultural

Comunicări

Moderatori

Dr. Vitalie MALCOCI, Victoria ROCACIUC

Valentina Rusu-Ciobanu – portret de creație

Dr. Vitalie MALCOCI, Institutul Patrimoniului Cultural

Unique documents and photographs from the personal fund of the artist Glebus Sainciuc in the National Archive of the Republic of Moldova

Dr. hab. Mariana ȘLAPAC, Institutul Patrimoniului Cultural

Dr. Alla CHASTINA, Institutul Patrimoniului Cultural

Tradiție și inovație în creația Valentinei Rusu-Ciobanu

Dr. Constantin SPÎNU, Institutul Patrimoniului Cultural

Transfigurarea plastică și conceptuală a imaginii în opera Valentinei Rusu-Ciobanu

Dr. Rodica URSACHI, Universitatea Pedagogică de Stat "Ion Creangă" din Chișinău

Valentina Rusu-Ciobanu – o pagină de rezistență în pictura contemporană

Dr. hab. Tudor STAVILĂ, Institutul Patrimoniului Cultural

Reflexii asupra epocii în creația pictoriței Valentina Rusu-Ciobanu

Dr. Victoria ROCACIUC, Institutul Patrimoniului Cultural

Arhitectura în tablourile plasticienei Valentina Rusu-Ciobanu

Dr. Tamara NESTEROV, Institutul Patrimoniului Cultural

Conceptul identitar al “prieteniei popoarelor”: viziunea picturală a Valentinei Rusu Ciobanu și reinterpretarea, deconceptualizarea în noile medii

Dr. Valeria BARBAS, Institutul Patrimoniului Cultural

Portretele, măștile, șargele și bagatelele lui Glebus Sainciuc. Abordări la interferența genurilor artei

Dr. Ana MARIAN, Institutul Patrimoniului Cultural

Valentina Rusu-Ciobanu – un altfel de patrimoniu: Lică Sainciuc și creația sa

Dr. Vladimir CRAVCENKO, Institutul Patrimoniului Cultural

Vechea biserică armenescă din Chișinău

Dr. Sergius CIOCANU, Institutul Patrimoniului Cultural

Conștientizarea valorii arhitecturii modernist-socialiste (1955–1991)

Dr. Aurelia TRIFAN, Institutul Patrimoniului Cultural

Desenul în creația Valentinei Rusu – Ciobanu

Drd. Dmitri ȘIBAEV, Școala doctorală Științe umaniste din cadrul consorțiului național administrat de Universitatea de Stat din Moldova

Realizările și perspectivele de dezvoltare ale artei vestimentare din Republica Moldova

Drd. Tatiana BÎZGU, Universitatea Liberă Internațională din Moldova

REZUMATELE COMUNICĂRILOR

Conceptul identitar al “prieteniei popoarelor”: viziunea picturală a Valentinei Rusu Ciobanu și reinterpretarea, deconceptualizarea în noile medii

Valeria BARBAS,
Institutul Patrimoniului Cultural

Conceptul prieteniei popoarelor “înfrățite” era deseori propulsat în contextul multiculturalismului, de facto monoculturii sovietice a tuturor statelor membre ale URSS. Tema frăției internaționale, a păcii, în tratarea identitară unionist-socialistă, a fost relevată în tabloul reprezentativ-sugestiv „Prietenie” realizat în 1974 de pictorița de vază pentru acea perioadă–Valentina Rusu-Ciobanu, care surprinde, cu lux de amănunte portul tinerilor, un mixaj de haine tip hipster cu ii naționale, sunt redată în detaliu accesoriile, ba chiar și viciile. Totodată această surprindere a momentului, aproape fotografică, în culori vii pare să immortalizeze în mod fictiv „triumful unei prietenii abstracte”, figurile avînd un caracter artificial, al unor oameni-manechini, lipsiți de viață. În același an „în lupta cu samavolnicia pictorilor moscoviți, organele de resort pun în funcție argumentul cel mai puternic – buldozerele”, expoziția „buldozernaia” din Moscova 1974. Paradigma cultural-estetică caracteristică perioadei sovietice, acele „metastaze” ale sistemului socialist, au forțat estomparea și în mare, ruina proceselor artistice originale pe făgașul autohton, avînd în prim plan *l’art engagé* din R.S.S. Moldovenească.

Întru de-conceptualizarea fenomenului propagandist al „Prieteniei” popoarelor vehiculat în discursurile politice și în alte resurse propagandiste, dar și în reprezentările culturale, făcînd referință la tabloul „Prietenie”, de V. Rusu-Ciobanu, a avut loc performanțel-intervenție în spațiul public “Drujba” (“Prietenie”) realizat de către subsemnata în 2013. Deplăsîndu-se de la “arta angajată” spre vectorul “artei degajate”, în prim plan se situează procesul de deconstruire a imaginii, a semanticii, totodată alternînd mișcarea, sunarea *Drujbei* mecanice care alternează cu sunetul mișcării aripilor, a zborului, linii sonice pe care se suprapun vocile reprezentanților diferitor culturi sau popoare (strigătele performerilor). Performanțul a fost realizat în cadrul atelierului “Ce sunt ruinele noastre”, curatoriati de Alain Helou (Franța) și Lilia Dragneva (Moldova) cu participarea artiștilor din Franța, Rusia și Republica Moldova, organizatori - Colectivul Les Ateliers du Vent (Rennes, Franța) în parteneriat cu Centrul pentru Artă Contemporană [KSA:K], Moldova. Conceptul identitar al “prieteniei

popoarelor” în tratarea noastră este deformată prin diverse mijoace ale practicilor de artă contemporană, de la performance-intervenție – la new media, configurat în rezultat în formatul de videoart, proiectul ”Drujba” fiind prezentat la expoziții de artă contemporană din Moldova, Franța și Polonia.

Cuvinte cheie: Valentina Rusu-ciobanu, tabloul Prietenie, arta conceptuală, new media, multimedia.

Realizările și perspectivele de dezvoltare ale artei vestimentare din Republica Moldova

Tatiana BÎZGU,
Universitatea Liberă Internațională din Moldova

Arta designului vestimentar din Moldova reprezintă o parte componentă a culturii materiale a patrimoniului național. La etapa actuală, influența progresului tehnic și a intereselor comerciale duc la distrugerea tradițiilor culturii vestimentare. Astfel, extrem de actuale devin problemele conservării, păstrării și dezvoltării artei vestimentare din Republica Moldova.

Renașterea specificului național în arta vestimentară contemporană este necesară pentru diminuarea caracterului șablonar și impersonal al textilelor produse în condițiile industriale. Actualmente în Republica Moldova industria textilă este la etapa de dezvoltare în ascensiune. Astfel, producătorii locali din industria ușoară crează articole vestimentare care corespund tendințelor internaționale. Unele branduri autohtone au luat în considerare caracteristicile locale și elementele artei tradiționale implementându-le în produsul național.

Piese textile importate în țara noastră posedă conținuturi estetice ale altor culturi, fapt ce impune căutări și abordări noi în arta vestimentară autohtonă. Anume transpunerea trăsăturilor și particularităților tradiționale în piesele vestimentare moderne, pot duce la realizarea unui produs de mare succes pe piața internațională.

Dezvoltarea în continuare a artei vestimentare din Moldova poate fi realizată prin prisma noilor căutări și implementarea acestora ținând cont de elementele etnice ale culturii materiale. Perspectivele de dezvoltare a artei vestimentare din Moldova necesită să fie bazate pe cercetarea și păstrarea folclorului local, atragerea atenției către promovarea valorilor tradiționale etnice și îmbinarea lor cu valorile progresului științific.

Cuvinte cheie: artă vestimentară, cultură tradițională, design, produs național, cultură estetică.

Vechea biserică armenescă din Chișinău

Sergius CIOCANU,
Institutul Patrimoniului Cultural

Documentele atestă prezența în orașul Chișinău a comunității armenesti în anii '30 ai secolului al XVIII-lea. În lipsa documentelor și investigațiilor arheologice de rigoare, nu putem exclude faptul că armenii de aici au avut în oraș un lăcaș de rugăciune deja în secolul al XVII-lea. Oricum, în secolul al XVIII-lea armenii din Chișinău dispuneau de un lăcaș de cult, aflat pe locul actualei biserici armenesti, în partea domnească, de început, a localității. Lăcașul era situat chiar în „inima” orașului, pe prima stradă paralelă laturii de nord-est a pieței comerciale. La 1774, printre armenii chișinăuani este atestat preotul Musuz, care slujea la biserica armenescă. Ea a fost grav afectată de incendiul care a cuprins Chișinăul în timpul operațiunilor militare din 1788. Circa 14 ani mai târziu, lăcașul de cult a fost distrus de marele cutremur din 14 octombrie 1802. Cu binecuvântarea înalților ierarhi ai Bisericii armenice, în anii 1803-1804 biserica a fost rezidită. Organizatorul și conducătorul șantierului de construcție/reconstrucție și, posibil, arhitectul sfântului lăcaș a fost meșterul Vardan din Iași.

Conform unei statistici din 1809, biserica armeană din Chișinău avea în state trei preoți și patru dascăli, în oraș locuind 113 familii de armeni. Cimitirul comunității armenice a orașului era situat pe teritoriul moșiei vecine, Chișinău, în proximitatea vechiului cimitir ortodox al bisericii Măzărache. Totuși, anumite înmormântări mai importante erau practicate și în curtea bisericii. Printre acestea, se remarcă cele ale lui Manuc Bei Mirzoian, înmormântat aici la 1817, și ale fiicelor lui, Mariam și Gaiane.

Pe parcursul secolelor XIX-XX ea a suferit mai multe intervenții, care i-au modificat imaginea exterioară. În 1993, prin decizia Parlamentului Republicii Moldova, acestui valoros bun de patrimoniu cultural construit din Chișinău i s-a acordat statut de monument de categorie națională.

Cuvinte cheie: biserică, patrimoniu cultural, arhitect, monument, reconstrucție.

Valentina Rusu-Ciobanu – un altfel de patrimoniu: Lică Sainciuc și creația sa

Vladimir KRAVCENKO,
Institutul Patrimoniului Cultural

Contribuția Valentinei Rusu-Ciobanu în dezvoltarea culturii naționale nu se limitează la patrimoniul artistic. După cum se cunoaște, este reprezentanta unei dinastii a artiștilor plastici vestiți din secolul al XX-lea, arta cărora se prezintă importantă pentru întregul spațiu românesc: este sora lui Victor Rusu-Ciobanu (1912–1981), pictor și grafician român, soția și mama a doi artiști plastici basarabeni Glebus Sainciuc (1919–2012) și Lică Sainciuc (n. 1947). Legăturile între arta Valentinei Rusu-Ciobanu și cea a lui Lică Sainciuc nu au fost examinate până azi, întrucât se știe că, aceste două personalități s-au manifestat în diferite domenii ale artei plastice: Valentina Rusu-Ciobanu – în pictură monumentală și cea de șevalet, Lică Sainciuc – în grafica de carte, în design poligrafic, în studiul arhitecturii urbane.

Figura lui Lică Sainciuc-copil așezat la masă este reprezentată într-un șir de schițe grafice în creion, realizate de V. Rusu-Ciobanu la începutul anilor '50. Aceste schițe de portret sunt remarcabile prin aspectul fluid („pictural”) al liniilor și hașurilor. Ca cantitate, mai considerabile se prezintă picturile de șevalet (peisaje, portrete, compoziții cu multe figuri) semnate de L. Sainciuc – opera timpurie a lui, influențată pronunțat de creația pictoriței notorii. Peisajul *Strada Bisericii*, portretul *Fata cu scoică*, compoziția *Uciderea pruncilor* sunt marcate de influența manierei „obiectiv-descriptiviste” a V. Rusu-Ciobanu, bazate pe rigurozitatea grafică a desenului cu modelarea volumelor tridimensionale prin gradații tonale, puritatea liniilor, coloristica rezervată. Ultima lucrare amintește structural și stilistic de opera pictorului olandez clasic Hyeronimus Bosch, fiind o reexaminare mai puțin cunoscută a temei „istoriei artelor”, dezvăluite în creația Valentinei Rusu-Ciobanu în anii '70.

Cuvinte cheie: artist plastic, portret, grafica, compoziție, personalitate, pictură de șevalet.

Valentina Rusu-Ciobanu – portret de creație

Vitalie MALCOCI,
Institutul Patrimoniului Cultural

Valentina Rusu-Ciobanu s-a născut la 28 octombrie 1920 în Chișinău. În 1938 – 1940 frecventează Școala de Arte din Chișinău, iar între anii 1942 – 1944 face studii la *Academia de Arte Plastice* din Iași (azi *Universitatea de Arte "George Enescu"*). Ulterior (1944 - 1946), finalizează studiile la *Școala de Arte Plastice "I. Repin"* din Chișinău ((azi *Colegiul Republican de Arte Plastice „A. Plămădeală”*) sub conducerea profesorului August Bayllaire, care exercită o influență enormă în formarea viziunii artistice și concepțiilor estetice ale artistei, urmând concomitent și clasa profesorului Alexandru Plămădeală unde a studiat desenhul.

După absolvire plasticiana se expune la expozițiile republicane de artă plastică, afirmându-se drept personalitate reprezentativă în pictura moldovenească. Grație profesionalismului artistic V. Rusu-Ciobanu organizează expoziții personale și participă la expozițiile de grup atât din cadrul republicii, cât și cele de peste hotarele ei (Moscova (Federația Rusă), Sofia, Plovdiv (Bulgaria), Varșovia (Polonia), Montreal (Canada), București (România), Irak, Siria, workshop-uri și tabere de creație în Federația Rusă).

Pe parcursul creației domniei sale artista a fost menționată cu diverse distincții de stat: Ordinul „Insigna de Onoare” (1961); Medalia de argint a EREN (1966); Premiul de stat (1974); Maestru Emerit în Artă (1980); Artist al poporului din RSSM (1985); Ordinul Republicii (1996); Premiu pentru întreaga activitate și prosperarea artelor plastice (1998). În iunie 2020, președintele României, Klaus Iohannis, a decorat artista cu Ordinul „Meritul Cultural”, în Grad de Mare Ofițer.

Prin creația sa, pictorița Valentina Rusu-Ciobanu poate fi considerată ca promotor important al unei epoci de mari transformări a limbajului plastic în pictura din Moldova.

Cuvinte cheie: școală de arte, artă plastică, expoziție, profesionalism artistic, distincții.

Portretele, măștile, șarjele și bagatelele lui Glebus Sainciuc. Abordări la interferența genurilor artei

Ana MARIAN,
Institutul Patrimoniului Cultural

Considerația că operele lui Glebus Sainciuc (19.07.1919-16.10.2012) vor supraviețui în timp, vor dăinui prin enorma lor forță artistică de convingere, nu este una nouă. Talentul său descoperit de timpuriu, în anii de liceu, cultivat prin studii academice la Școala de Belle-Arte din Chișinău (actualmente Colegiul republican de Arte Plastice *Alexandru Plămădeală*), cât și la Institutul Politehnic din București (1940-1947), sunt întrerupte de evenimentele tragice ale celui de-al Doilea Război Mondial. După 1944 pictorul se stabilește cu traiul la Chișinău. În 1947 devine membru al UAP din RSSM.

Chiar de la primele sale tablouri tematice cu răsunet pentru arta RSSM, ca, spre exemplu, "Masa mare" (1960, ulei) se observă predilecția pictorului pentru tratarea emotivă, cu mii de nuanțe perceptibile ale dispoziției personajelor.

Viața privită ca un imens teatru, în care, chiar alături, conviețuiesc tragicul și comicul, binele și răul, invidia și sinceritatea, prostia și înțelepciunea, frica și curajul, minciuna și adevărul – toate se observă în panoul *Mozaic teatral „Lucefărul”* (1962, guașe).

Anume din anii '60 artistul plastic Glebus Sainciuc începe să activeze concomitent în trei genuri ale artei: portretul în pictură, masca într-un fel apropiată de sculptură, șarjele și bagatelele în grafică. De altfel, primitivismul și fovismul vor fi caracteristice și măștilor sale.

Această galerie de portrete este redată la un nivel adânc psihologic, fiind naive ca stil de reprezentare având, probabil, ca și șarjele și bagatelele sale, rădăcini în arta copiilor.

Activând în domeniul interferențelor diferitelor genuri ale artei, culoarea, forma, mișcarea și linia în creația maestrului Glebus Sainciuc ne descoperă un univers complicat, dar întotdeauna primitiv și călăuzitor spre cunoașterea tainelor creației în centrul căreia se află ființa umană.

Cuvinte cheie: creație, talent, studiu academic, pictură, portret, galerie, culoare, formă.

Arhitectura în tablourile plasticienei Valentina Rusu-Ciobanu

Tamara NESTEROV,
Institutul Patrimoniului Cultural

Tablourile artistului plastic Valentina Rusu-Ciobanu se disting printr-o compoziție riguroasă, personajele fiind deseori redade într-un spațiu organizat arhitectural. În unele picturi arhitectura devine o componentă egală a subiectului, ca în tabloul *La joc* (1957), unde casa cu cerdac din fundalul lucrării este sesizată după siluetă și raporturi. În tabloul cu vederea unui oraș european, tratat ca fundal pentru portretul nepoatei Nana - clădirile aduc un mesaj liric. Arhitectura este subiectul principal în tabloul cu vedere din prisma unei case populare cu "ordenul moldovenesc", caracteristic pentru satele Răutului de Jos. Firească este includerea arhitecturii ca o sursă de informație despre personaje, în seria de portrete din anii '60-70 ai secolului trecut. Arhitectura devine fundal pentru portretele scriitorilor *Constantin Stamati*, surprins – la terasa conacului, într-un fotoliu împletit, cu stâlpii ciopliți ca coloana infinitului; portretul lui *Alecu Russo* (1968), în mijlocul orașului Iași, cu străzile pavate divers, ce subliniază profunzimea spațiului. Portretele scriitorilor moderni: *Andrei Lupan* (1969 – 1970) în interiorul unui apartament, cu amenajare minimalistă specifică ambianței anilor '60, portretul lui *Ion C. Ciobanu* (1973) așezat într-un fotoliu, cu ușa balconului în spate, deschisă spre grădină.

Sunt două lucrări tematice, în care arhitectura prezintă interioarele apartamentelor, specifice anilor '60-70: *Vizita doctorului* (1971) și *Micul dejun* (1979 - 1980). În ultimul: într-o parte a locuinței lângă geam este servită masa cu vase și obiecte alese, dar ziarul aruncat, bucatele neatînse și țigara nestinsă în scrumieră, trimit la o scenă dramatică, în contrast cu aspectul liniștit al scenei și a peisajului rustic văzut prin geam.

Cuvinte cheie: arhitectură, tablou, portret, compoziție, interior, peisaj rustic.

Reflexii asupra epocii în creația pictoriței Valentina Rusu-Ciobanu

Victoria ROCACIUC,
Institutul Patrimoniului Cultural

Tablourile semnate de pictorița Valentina Rusu-Ciobanu se „citesc” ca pagini ale unui „codice” care prin diverse forme plastice cifrează realitățile epocii trăite de artistă. Bazată pe tradițiile artei academice și moderne, inspirată din icoana medievală, arta renascentistă, impresionistă, primitivă sau populară și creația copiilor, arta optică și fotorealism sau inspirată din creația artiștilor stilului pop-art; opera Valentinei Rusu-Ciobanu abordează culoarea și linia în plan semantic și compozițional. Alternanța principiilor picturale, decorative și grafice, soluții plastice sintetizate, amintește arta benzilor desenate sau colajelor. Prin elemente compoziționale ce comportă conotații de simbol al epocii, formele și culorile locale din tablourile pictoriței „călătoresc” dintr-o imagine în alta, ca și cum trăind viața și suferințele proprii, vizualizând metafora scenografică.

Dualitatea sau multitudinea conceptelor despre epocă, în mai multe tablouri semnate de Valentina Rusu-Ciobanu, este accentuată prin simboluri-antagonisme: lac-mare și mare-uscat, familie-singurătate, cer senin sau cu un singur nor în mijloc, ceasul cu pendulul în mișcare sau abia oprit, încadrat în roșu sau păstrând doar câteva elemente de această culoare; decorul de pe obiecte și fondaluri ce amintesc o tablă de șah care pe parcurs va apărea în diferite conotații optice (împărțită în mijloc sau pe diagonală în închis și deschis); chenarul sau rama barocă înrămând o imagine laconică și minimalistă; geamurile cu peisajul pictat doar în alb și albastru ca și cerul; farfuriile și cești de cafea, pline sau goale; conturul negru și deschis; portrete frontale și în profil, care transpar sau se multiplică într-o compoziție reflectând diverse stări ale aceluiași personaj etc. Toate aceste detalii creează iluzia unei realități transcendente, care plasează pictura Valentinei Rusu-Ciobanu printre capodopere inedite ale artei plastice naționale și universale.

Cuvinte cheie: creație, forme plastice, elemente compoziționale, capodoperă, pictură.

Tradiție și inovație în creația Valentinei Rusu-Ciobanu

Constantin SPÎNU,
Institutul Patrimoniului Cultural

Pictoriță, creația căreia a marcat evoluția picturii de șevalet din Republica Moldova din cea de-a doua jumătate a secolului al XX-lea, Valentina Rusu-Ciobanu, a trasat prin arta sa multiple file inedite în care demersul plastic al acesteia, evoluând continuu, a contribuit notoriu la completarea zestrei de patrimoniu a republicii. Creația plasticianului înregistrează mai multe etape pe parcursul cărora protagonista și-a perfectat măiestria interpretativă și totodată și-a completat neordinar palmaresul plastic cu noi mijloace de constituire morfologică a formei obiectului de reprezentare și distinse procedee sintactice de orchestrare artistică a câmpului imaginii.

Valorificând la etapa inițială expresiile estetice și mesajul generat de narațiune, pictorița exersează, în același timp, la un nivel desăvârșit procedee tradiționale la acea vreme de realizare plastică a imaginii, prin punerea în valoare a formei și a spațiului tridimensional al tabloului creând mai multe portrete de rezonanță.

Cea de-a doua etapă a creației artistei, care evoluează treptat pe parcursul anilor '60 se încununază cu mai multe pânze în care artista, depășește expresiile plastice anterioare generate de contrastele dintre lumină și umbră, excelând în favoarea expresiilor și semanticii culorii. În etapa în cauză culoarea ca mijloc de expresie plastică atinge valori pronunțat decorative în mai multe naturi statice, peisaje și compoziții figurative. În unele lucrări se atestă și un anumit interes față de expresiile artei naive, particularitate dezvoltată ulterior și în alte opere ale artistei. Tot în perioada menționată, pictorița valorifică paradigme artistice apropiate expresionismului plastic care, s-au fructificat cu zămisirea unor lucrări cu un sugestiv impact emoțional. Creația pictoriței de după anul 1970 evoluează explicit spre valorificarea unor noi paradigme plastice și anume, cele bazate pe arta fotorealistă și a artelor postmoderniste, în care plasticiana pune în valoare expresiile semantice generate de context.

Cuvinte cheie: pictură de șevalet, tradiție, inovație, expresii estetice, valorificare.

Valentina Rusu-Ciobanu – o pagină de rezistență în pictura contemporană

Tudor STAVILĂ,
Institutul Patrimoniului Cultural

Născută la Chișinău în familia unui tată basarabean și o mamă lituanecă Valentina Rusu-Ciobanu, la îndemnul fratelui său, Victor Rusu-Ciobanu frecventează în anii 1937-1940 Școala de Belle-Arte din Chișinău, clasa profesorilor Alexandru Plămădeală și August Bayllaire, ultimul continuând să conducă Școala de Belle-Arte și în timpul războiului. Între anii 1942 și 1944, Valentina Rusu-Ciobanu, și-a făcut studiile la Academia de Arte Plastice de la Iași (actuala Universitate „George Enescu”) atelierul cunoscutului artist plastic român Jean L. Cosmovici asistat de Corneliu Baba, care de - facto conducea activitățile studenților.

Își finalizează studiile artistice între anii 1944-1947 la Școala Republicană de Arte Plastice din Chișinău, în atelierul profesorului Ivan Hazov. Imediat după absolvire, grație profesionlismului lucrărilor sale, este invitată să participe la expoziții republicane de artă.

Cu ocazia aniversării Valentinei Rusu-Ciobanu – 100 de ani de la naștere la Muzeul Național de Artă al Moldovei și la București, în Palatul Suțu, sediul principal al Muzeului Municipiului București au avut loc vernisaje dedicate artei, cel de la București fiind și prima expoziție a sărbătoritei.

Pe parcursul creației a organizat expoziții personale și a participat la diverse manifestări artistice-expoziții și tabere internaționale de creație fiind menționată cu mai multe distincții de stat - Medalia de argint a EREN, 1966; Premiul de stat, 1974; Ordinul „Insigna de Onoare”, 1961; Maestru Emerit în Artă (1980) și Artist al poporului din RSSM, 1985; Ordinul Republicii, 1996; Premiul pentru întreaga activitate și prosperarea artelor plastice, 1998, ultimul, Ordinul „Meritul Cultural” în grad de Mare Ofițer, Categoria C - „Artele plastice” (2020) fiind acordat de Președintele României, Klaus Iohannis.

Cuvinte cheie: studii artistice, expoziții, profesionlism, pictură, manifestări artistice.

Desenul în creația Valentinei Rusu – Ciobanu

Dmitri ȘIBAEV,

Școala doctorală Științe umaniste din cadrul consorțiului național administrat de Universitatea de Stat din Moldova

Limbajul plastic al Valentinei Rusu–Ciobanu pe parcursul creației sale, a trecut prin mai multe etape de evoluție și extraordinare metamorfoze. În fiecare dintre aceste faze artista a dat dovadă de un remarcabil talent, măiestrie înaltă de mânăuire a celor mai variate tehnici ale picturii, sensibilitatea de percepție exprimată în cele mai diverse structuri compoziționale, dar caracterul rațional și echilibrat al lucrărilor sale dă dovadă de profundă gândire analitică și pondere intelectuală. Valentina Rusu-Ciobanu este un nume de referință a artei din Republica Moldova, care, împreună cu contemporanii, prin creația sa a format și a afirmat în plan internațional particularitățile școlii naționale de pictură.

Desenele realizate de artistă au fost publicate într-un număr redus în edițiile dedicate creației pictoriței deoarece majoritatea lucrărilor grafice constituie suport pregătit pentru compozițiile realizate în variate tehnici ale picturii. Investigarea actuală presupune raportarea schițelor compoziționale la lucrările finale, precum: „Glebus Sainciuc” 1969-1970, „Actrița Maria Gonciar” 1973, „Clepsidra cerului (Portretul Nanei Plămădeală)” 1984, „Anno Domini” 1990, etc., acest fapt permițându-ne să intuim parcursul cristalizării și definitivării formei artistice.

Analizând preponderent genul portretului, care este central în creația artistei, putem constata că Valentina Rusu–Ciobanu manifestă un respect deosebit și un interes profund pentru demnitatea umană și individualitatea modelului, pe care le redă nu doar prin trăsăturile proprii ale portretizatului ci prin întreaga structură compozițională. Pe lângă schițele prin care plasticiana construiește compoziția picturilor sale, în atelierul Valentinei Rusu-Ciobanu se păstrează și numeroase portrete grafice care, chiar dacă posibil au fost realizate pentru studiul în tehnicile picturii, vor fi analizate doar în raport cu etapele creației artistei.

Cuvinte cheie: pictură, desen, măiestrie, structuri compoziționale, genul portretului.

Unique documents and photographs from the personal fund of the artist Glebus Sainciuc in the National Archive of the Republic of Moldova

Mariana ŞLAPAC, Alla CHASTINA,
Institute of Cultural Heritage

In the National Archive of the Republic of Moldova the personal collection of the famous Moldovan artist Glebus Saiciuc (1919-2012), contains unique works, photographs, as well as informative documents telling about his life and creativity.

The period of formation of the personality of G. Sainciuc falls on the period of time of the 40-s-50's XX century, which was one of the most difficult and contradictory in the visual arts, when easel painting was able deeply to express the phenomena of reality and solve the ideological and artistic problem of that time, becoming the main genre in painting. It was G. Sainciuc painting "Winemakers", created by him in 1947, as well as the composition "Tractor Drivers", which he performed together with the artist Valentina Russu-Ciobanu in 1950, that became a worthy example of the initial stage in the development of Moldovan easel painting. And G. Sainciuc's painting "On the Dairy Farm", like all his subsequent works, clearly demonstrated that the artist's skill reached the creative maturity.

The portrait gallery's very characteristic, where the artist G. Sainciuc was able to very skillfully convey a psychological portrait of a person using color. The personal fund contains portrait images of M. Bieşu, G. Guţu, V. Russu-Ciobanu and others.

As a cartoonist, he created many friendly caricatures, sketches and masks, showing undoubtedly extraordinary acting ability. And although the main idea in them was not naturalistic casts, but he showed individual characters, subtly using humor and satire. The most interesting cartoons are presented by the film director E. Lotianu, the artist I. Vieru, the poet A. Lupan and others.

The creative activity of G. Sainciuc was appreciated at his personal exhibitions in Moscow, Baku, Odessa, Lvov, for which he was repeatedly decorated with honorary diplomas and medals.

In the last years of his life, the artist was busy with graphic sketches connected with a fantastic and humorous theme, when small funny vital scenes, which the master called „bagatelle”, seemed to come alive on paper.

The personal fund of the honored artist G. Sainciuc was taken into state storage from the artist himself. Archival documents consisting of 282 files and 18 photos relative to the creativity are presented in this fund from 1947 to 1973. These are: drawings, sketches, studies; friendly cartoons of artists, writers, composers, artists of the “Luceafărul” theater, literary and art critics, scientists, guests, etc., as well as reproductions of paintings of G. Sainciuc, which are an integral part of the cultural heritage of the Republic of Moldova.

Key words: Glebus Sainciuc, caricatures, portraits, Valentina Rus-su-Ciobanu, paintings.

Conștientizarea valorii arhitecturii modernist-socialiste (1955–1991)

Aurelia TRIFAN, Institutul Patrimoniului Cultural

Modernismul socialist este o perioadă reprezentativă în arhitectura țărilor din fostul bloc socialist (Blocul de Est). Curentul, fiind caracteristic pentru România, Polonia, Ungaria, Ucraina etc., se remarcă printr-un context propriu datorită specificului național, care se detaliază diferit în fiecare țară aparte, dar devine comun datorită unei serii de principii esențiale. Perioada nu se regăsește în istoria arhitecturii occidentale și este insuficient explorată până în prezent. Ea se distinge prin utilizarea prefabricatelor și o anumită uniformizare a clădirilor, motiv pentru care este criticată. Arhitectura renunță la decorul plastic, compozițiile demonstrând volume geometrice simple, însă organizarea spațială urmărește rezolvarea echilibrată, armonioasă, a funcțiunilor complexe, multilaterale ale edificiilor. Numeroase proiecte sunt materializate în impunătoare clădiri publice și blocuri locative, care înfrumusețază un șir de orașe.

În Chișinău există o serie de clădiri publice ce reprezintă repere importante în perceperea identității orașului din perioada socialistă. Între pleiada de străluciți arhitecți care și-au adus contribuția la edificarea clădirilor emblematice sunt D. Palatnic, S. Șoihet, Gh. Solominov, V. Șalaghinov, A. Cerdanțev, S. Homa, V. Kudimov, A. Ambartsumian, A. Kireev, F. Șostak, S. Stalinskaia, B. Vaisbein, O. Vronschi etc., de numele cărora se leagă proiectele realizate. Cercetarea acestora duce la dezvăluirea spiritului modernismului și a întregii impresii despre obiectivele din perioada dată, și nu în ultimul rând, conștientizarea valorii lor reale. Cunoașterea diversilor factori istorici ai timpului care au determinat orientarea lor permite înțelegerea evoluției modernismului socialist, prin aspecte artistice ale creației arhitecturale – „explicită mesageră a vremii în care a fost concepută”.

Cuvinte cheie: arhitectură, organizare spațială, rezolvare echilibrată, modernism.

Transfigurarea plastică și conceptuală a imaginii în opera Valentinei Rusu-Ciobanu

Rodica URSACHI,
Universitatea Pedagogică de Stat "Ion Creangă" din Chișinău

Reieșind din ideea că, ființa umană este o fire curioasă, atrasă mereu de nou, deducem că artiștii plastici sunt permanent deschiși spre descoperirea noului, spre găsirea soluțiilor în rezolvarea anumitor probleme, spre schimbarea viziunii despre lume, unicul impediment al acestei tendințe intrinseci fiind condițiile social-politice și istorice în care activează ei. Un asemenea spirit „neliniștit” aparține plasticienei Valentinei Rusu-Ciobanu care anul curent a împlinit vârsta onorabilă de 100 ani (n. 28.10.1920).

Evoluând în diferite segmente cronologice, și indiferent de conjunctura politică, ideologică, culturală a fiecărui dintre ele, Valentina Rusu-Ciobanu și-a urmat traseul profesional și a reușit să „scrie” o pagină deosebită în arta plastică a țării noastre.

Calea creației sale cunoaște mai multe „popasuri” de formare și manifestare în diferite spații temporale și culturale – românești (perioada interbelică), sovietice și post-sovietice. Acest fapt permite utilizarea unui diapazon larg de formule și interpretări plastice în creația sa, cu noi și permanente alternanțe de viziune. Inițial pictura sa, ca și întreaga cultură din spațiul post-sovietic, reflecta ecoul esteticii „realismului socialist” cu reglementările sale normative impuse în materie de tematică, stilistică, tratare coloristică etc.

Caracterul „de impresie”, plein-air-ist al lucrărilor de debut (anii '50 ai sec. XX) pe parcurs se modifică radical și gravitează spre latura „expresivă” cu stilizări decorativiste (anii '60-'70) ancorate în estetica artei moderne europene (expresionism, fovism), dar și în valorile tradiției artei populare.

Subiectele tematice abordate de către artistă variază de la naturi statice, peisaje, la portrete, compoziții de gen, compoziții ornamentale, decorative, compoziții conceptuale „istorice” și contemporane etc.

În pictura anilor '70 se întâlnește o viziune artistică bazată pe optica renașcentistă, cu precădere, a renașterii din Țările de Jos și a fotorealismului, în vogă la acea vreme în America și Europa. Aceste înrâuriri stilistice sunt specifice creației V. Rusu-Ciobanu, ea completându-le, uneori, și cu imagini suprarealiste. Operele plasticienei au un desen riguros,

meticulos, detaliat, tușe dense și factură foarte fină, culorile sunt pure, compoziția „renascentistă”. În unele lucrări sunt folosite și elemente din Pop-art cu efecte de trompe l’oeil și colaj din imagini.

Limbajul plastic utilizat de artistă în anii '70-90 este neobișnuit și foarte complex, bazat pe efecte optice ireale, pe efecte cromatice și plastice noi.

Cu ocazia împlinirii vârstei onorabile de 100 ani, diverse instituții organizează expoziții și evenimente culturale dedicate plasticienei V. Rusu-Ciobanu care prin aportul său inestimabil a deschis calea spre includerea școlii de pictură din Moldova într-o nouă istorie a artei românești.

Cuvinte cheie: arta plastică, stilistică, tratare coloristică, natură statică, peisaj, portret.

CUPRINS

Valeria BARBAS	Conceptul identitar al “prieteniei popoarelor”: viziunea picturală a Valentinei Rusu Ciobanu și reinterpretarea, deconceptualizarea în noile medii	6
Tatiana BÎZGU	Realizările și perspectivele de dezvoltare ale artei vestimentare din Republica Moldova	8
Sergius CIOCANU	Vechea biserică armenească din Chisinau	9
Vladimir KRAVCENKO	Valentina Rusu-Ciobanu – un altfel de patrimoniu Lică Sainciuc și creația sa	10
Vitalie MALCOCI	Valentina Rusu-Ciobanu – portret de creație	11
Ana MARIAN	Portretele, măștile, șarjele și bagatelele lui Glebus Sainciuc. Abordări la interferența genurilor artei	12
Tamara NESTEROV	Arhitectura în tablourile plasticienei Valentina Rusu-Ciobanu	13
Victoria ROCACIUC	Reflexii asupra epocii în creația pictoriței Valentina Rusu-Ciobanu	14
Constantin SPÎNU	Tradiție și inovație în creația Valentinei Rusu-Ciobanu	15
Tudor STAVILĂ	Valentina Rusu-Ciobanu – o pagină de rezistență în pictura contemporană	16
Dmitri ȘIBAEV	Desenul în creația Valentinei Rusu – Ciobanu	17
Mariana ȘLAPAC Alla CHASTINA	Unique documents and photographs from the personal fund of the artist Glebus Sainciuc in the National Archive of the Republic of Moldova	18
Aurelia TRIFAN	Conștientizarea valorii arhitecturii modernist-socialiste (1955–1991)	20
Rodica URSACHI	Transfigurarea plastică și conceptuală a imaginii în opera Valentinei Rusu-Ciobanu	21

